

Edyta Dąbrowska
Adam Miara

Potrzeby podlaskiego rynku pracy w kontekście uwarunkowań wynikających z walidacji i certyfikacji kwalifikacji nabywanych w ramach edukacji pozaszkolnej

**Przetwórstwo przemysłowe, transport
i gospodarka magazynowa**

POTRZEBY PODLASKIEGO RYNKU PRACY
W KONTEKŚCIE UWARUNKOWAŃ WYNIKAJĄCYCH
Z WALIDACJI I CERTYFIKACJI KWALIFIKACJI
NABYWANYCH W RAMACH EDUKACJI POZASZKOLNEJ
(przetwórstwo przemysłowe, transport i gospodarka magazynowa)

Edyta Dąbrowska

Adam Miara

**Potrzeby podlaskiego rynku pracy
w kontekście uwarunkowań
wynikających z walidacji i certyfikacji
kwalifikacji nabywanych w ramach
edukacji pozaszkolnej**

**(przetwórstwo przemysłowe, transport
i gospodarka magazynowa)**

**WYDAWNICTWO
KSIĘGARNIA
AKADEMICKA**

Kraków 2025

© Edyta Dąbrowska

<https://orcid.org/0000-0003-4452-751X>

© Adam Miara

<https://orcid.org/0000-0001-6844-1193>

Copyright © by Akademia Łomżyńska

Recenzent

dr Magdalena Wysocka, UWM

Opracowanie redakcyjne

Dorota Ilnicka

Projekt okładki

Marta Jaszczuk

ISBN 978-83-8368-333-1 (PDF)

<https://doi.org/10.12797/9788383683331>

Publikacja jest efektem badań i analiz przeprowadzonych przez zespół Katedry Ekonomii i Finansów Akademii Łomżyńskiej w ramach projektu „Zbudowanie systemu koordynacji i monitorowania regionalnych działań na rzecz kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, w tym uczenia się dorosłych”, współfinansowanego ze środków Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększenia Odporności, inwestycja A.3.1.1. Wsparcie rozwoju nowoczesnego kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie

Rzeczypospolita
Polska

Sfinansowane przez
Unię Europejską
NextGenerationEU

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43

e-mail: publishing@akademicka.pl

<https://akademicka.pl>

Spis treści

Wprowadzenie	7
Rozdział 1.	
Metodyka analizy	15
1.1. Założenia metodyczne analizy	15
1.2. Operacjonalizacja założeń badawczych	19
Rozdział 2.	
Kształcenie pozaformalne w Polsce	27
2.1. <i>Lifelong learning</i> i jego znaczenie w obszarze dostosowywania kwalifikacji do potrzeb rynku pracy	27
2.2. Pojęcie kwalifikacji w polskim systemie kształcenia formalnego i pozaformalnego	31
2.3. Pojęcie kwalifikacji w rozumieniu Komisji Europejskiej	41
Rozdział 3.	
Zapotrzebowanie na kwalifikacje i kompetencje w przetwórstwie przemysłowym oraz w transporcie i gospodarce magazynowej	51
3.1. Popyt na kwalifikacje i kompetencje w przetwórstwie przemysłowym oraz w transporcie i gospodarce magazynowej w świetle wyników analiz	52
3.1.1. Popyt na kwalifikacje i kompetencje w przetwórstwie przemysłowym oraz w transporcie i gospodarce magazynowej od strony podażowej (badanie operatorów bonów na szkolenie) ...	52
3.1.2. Popyt na kwalifikacje i kompetencje w przetwórstwie przemysłowym oraz w transporcie i gospodarce magazynowej od strony popytowej (badanie przedsiębiorstw)	55
3.1.3. Popyt na kwalifikacje i kompetencje w przetwórstwie przemysłowym oraz w transporcie i gospodarce magazynowej – rankingi kwalifikacji	59

3.2. Ścieżki nabycia kwalifikacji i kompetencji pożądanych w przetwórstwie przemysłowym	61
3.3. Ścieżki nabycia kwalifikacji i kompetencji pożądanych w transporcie i gospodarce magazynowej	96
Wnioski i rekomendacje	121
Słownik pojęć	127
Słownik zastosowanych skrótów	131
Bibliografia	133
Wykaz tabel i rysunków	139
Aneks 1. Klasyfikacja kwalifikacji pełnych i częściowych	141
Aneks 2. Ścieżki nabywania kwalifikacji w systemie edukacji pozaformalnej	145
Ścieżka 1. Kwalifikacyjny kurs zawodowy	145
Ścieżka 2. Kurs umiejętności zawodowych	147
Ścieżka 3. Kurs kompetencji ogólnych	149
Ścieżka 4. Turnus dokształcania teoretycznego młodocianych pracowników	150
Ścieżka 5. Branżowe szkolenia zawodowe	153
Ścieżka 6. Kursy umożliwiające uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych lub zmianę kwalifikacji zawodowych	155
Ścieżka 7. Przygotowanie zawodowe młodocianych pracowników ..	157
Ścieżka 8. Przyuczenie do wykonywania określonej pracy młodocianych pracowników	161
Ścieżka 9. Praktyczna nauka zawodu dorosłych	163
Ścieżka 10. Przyuczenie do pracy dorosłych	164
Ścieżka 11. Kwalifikacje uregulowane	167
Ścieżka 12. Kwalifikacje wolnorynkowe i sektorowe – nadawane przez organy władz publicznych i samorządów zawodowych	168
Ścieżka 13. Kwalifikacje wolnorynkowe i sektorowe włączone do ZRK	170
Ścieżka 14. Kwalifikacje wolnorynkowe i sektorowe niewłączone do ZRK (np. uznane w branży)	171
Summary	175
Streszczenie	177

Wprowadzenie

Publikacja jest efektem badań i analiz przeprowadzonych przez zespół Katedry Ekonomii i Finansów Akademii Łomżyńskiej¹ w ramach projektu „Zbudowanie systemu koordynacji i monitorowania regionalnych działań na rzecz kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, w tym uczenia się dorosłych”, współfinansowanego ze środków Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększenia Odporności (KPO), inwestycja A3.1.1. „Wsparcie rozwoju nowoczesnego kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie”.

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 (SRWP 2030) do głównych problemów identyfikowanych w gospodarce regionu zalicza niedostosowanie oferty kształcenia zawodowego na poziomie ponadgimnazjalnym/ponadpodstawowym do potrzeb pracodawców. Podkreśla, że identyfikowane niedostosowanie prowadzi do nierównowagi między popytem a podażą na pracę i przejawia się w występowaniu zarówno zjawiska bezrobocia, jak i jego współistnieniu z niezrealizowanymi ofertami pracy, wynikającymi z niedoboru pracowników posiadających kwalifikacje poszukiwane przez pracodawców².

Identyfikowane niedostosowanie ma swoje źródło w wielu czynnikach. Jednym z nich jest system kształcenia, który silnie oddziałuje na sferę społeczno-gospodarczą. Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy przyczynia się do łagodzenia dysproporcji występujących pomiędzy podażą a popytem na pracę. Niedostosowanie silnie wpływa na efekt w postaci wspomnianej nierównowagi.

---

¹ W skład zespołu badawczego wchodzi: dr hab. Krystyna Leszczewska, prof. AŁ; dr hab. Cecylia Sadowska-Snarska, prof. AŁ; dr Edyta Dąbrowska; dr Stanisław Kaczyński; dr Anna Kowalczyk-Kroenke; dr Adam Miara; dr Dariusz Perło; dr Jarosław Poteraj; dr Marta Wiącek; dr Urszula Widelska, prof. AŁ; mgr Norbert Arsułowicz. Kierownikiem naukowym projektu z ramienia Akademii Łomżyńskiej jest dr hab. Cecylia Sadowska-Snarska, prof. AŁ.

² Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego, Załącznik do Uchwały nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 roku, Białystok 2020, s. 45.

Z punktu widzenia rozwoju gospodarki istotne jest nie tylko kształcenie w systemie szkolnym (formalnym), charakteryzujące się stosunkowo dużym poziomem sztywności, utrudniającym szybkie dostosowywanie się do zmieniających się potrzeb gospodarki. Ważne jest również kształcenie w systemie pozaszkolnym (pozaformalnym), umożliwiające elastyczne dopasowywanie się do wymagań rynku pracy.

Kształcenie pozaformalne wpisuje się w ideę kształcenia ustawicznego (*lifelong learning*), zwanego również edukacją permanentną. Inaczej rzecz ujmując, jest to:

[...] ciągle, nieprzerwanie trwające, stale realizowane, planowe i racjonalne oddziaływanie na rozwój człowieka w każdym etapie jego życia. Jest procesem, który dla człowieka nigdy się nie kończy, bo skończyć się nie może. [...] po upływie jednej fazy kształcenia przedłuża się ono na następne, stojące na wyższym merytorycznym poziomie. Wskazuje [...] na to, że edukacja jest całościowym aktem, nieprzerwanym i zintegrowanym procesem, nie dającym się zamknąć tylko w jednym okresie ludzkiego życia³.

Ustawa Prawo oświatowe definiuje kształcenie ustawiczne jako kształcenie w szkołach dla dorosłych, branżowych szkołach II stopnia i szkołach policealnych, a także jako uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych lub zmianę kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych przez osoby, które spełniły obowiązek szkolny⁴.

W dobie rozwoju cywilizacji i techniki, w świetle dynamicznej oraz powszechnej informatyzacji idea edukacji ustawicznej, permanentnej, nabiera coraz większego znaczenia. Rosnąca dynamika przemian społecznych wymusza na członkach społeczeństwa, aspirującego do miana społeczeństwa wiedzy, konieczność stałego podnoszenia kompetencji, a więc ciągłej edukacji⁵.

Obserwowane w otoczeniu wyzwania rozwojowe, przy identyfikowanym jednocześnie w regionie niedostosowaniu kwalifikacyjno-zawodowym do potrzeb rynku pracy i konieczności niwelowania skutków tego niedostosowania, spowodowały, że jednym z głównych kierunków interwencji SRWP 2030 stało się upowszechnianie kształcenia ustawicznego i wykorzystywanie potencjału regionalnych instytucji edukacyjnych zgodnie z potrzebami rozwijającej się gospodarki regionu⁶.

³ T. Aleksander, *Andragogika. Podręcznik dla studentów szkół wyższych*, WSBiP, Ostrowiec Świętokrzyski 2002, s. 321.

⁴ Art. 4 pkt 30 Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, Dz.U. 2024, poz. 737.

⁵ J. Kargul, *Edukacja ustawiczna z perspektywy kultury indywidualizmu*, „Edukacja Dorosłych” 2009, t. 2, nr 61, s. 55.

⁶ *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030*, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2020, s. 54.

Odpowiedzią na problemy niedostosowania kompetencyjnego zasobów ludzkich regionu do potrzeb gospodarki, uwypuklone w SRWP 2030, stało się ich zooperacjonalizowanie w odniesieniu do kształcenia osób dorosłych, na poziomie jednego z głównych narzędzi realizacji Strategii, jakim jest program operacyjny Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027. Przewiduje on wspieranie kształcenia ustawicznego dorosłych w dwóch płaszczyznach, w ramach priorytetu VII. Fundusze na rzecz zatrudnienia i kształcenia osób dorosłych:

- 1) celu szczegółowego (d): ukierunkowanego m.in. na wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian;
- 2) celu szczegółowego (g): zogniskowanego na wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej.

Stosowanie jakichkolwiek preferencji w zakresie wspierania określonych usług rozwojowych, opierających się *de facto* na wszelkich formach kształcenia wyczerpujących znamiona pozaformalnego, wymaga znajomości potrzeb gospodarki – zarówno w zakresie kwalifikacji i kompetencji, na które istnieje popyt, jak i ścieżek ich nabycia w drodze pozaformalnej. Przedmiotowa analiza odpowiada na wskazaną potrzebę.

Jest to pierwsza z cyklu analiz tematycznych, poświęconych potrzebom sektorów ważnych z punktu widzenia gospodarki województwa podlaskiego i dotyczy zapotrzebowania na kwalifikacje oraz kompetencje nabywane w systemie pozaszkolnym, w dwóch obszarach:

- 1) przetwórstwa przemysłowego;
- 2) transportu i gospodarki magazynowej.

Dlaczego przetwórstwo przemysłowe oraz transport i gospodarka magazynowa? Oba te sektory odgrywają ważną rolę w gospodarce regionu. Wzrost gospodarczy regionu odbywa się głównie dzięki rosnącej roli przemysłu. Obserwowany wyraźny wzrost gospodarczy w 2022 r., chociaż zależny również od innych czynników, powiązany był z poprawą wskaźników dotyczących produkcji przemysłowej⁷. Rola tego sektora w gospodarce stale rośnie, co wyraża się rosnącą koncentracją zatrudnienia w przemyśle (tabela 1).

⁷ Raport o stanie województwa za 2023 rok, red. E. Dąbrowska, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2024, s. 6.

Tabela 1. Wartość współczynnika LQ w sekcjach PKD w latach 2018-2022

PKD	Nazwa sekcji	2018	2019	2020	2021	2022
C	Przetwórstwo przemysłowe	0,99	1,00	1,01	1,03	1,03

Źródło: *Raport o stanie województwa za 2023 rok*, red. E. Dąbrowska, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2024, s. 137.

Wartość wskaźnika LQ dla przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) w latach 2018-2022 regularnie rosła, osiągając w 2022 r. poziom 1,03. Kształtowanie się wartości współczynnika lokalizacji powyżej 1 oznacza, że liczba osób pracujących w sekcji C w województwie podlaskim jest relatywnie wyższa niż w Polsce⁸.

Co więcej, w przemyśle regionu występują branże, w których koncentracja zatrudnienia osiąga wartości wskaźnika wyższe niż 6, co oznacza ponadprzeciętną w stosunku do kraju koncentrację zatrudnienia, uzasadniającą ich uznanie za swego rodzaju specjalizację regionu (tabela 2).

Tabela 2. Wartość współczynnika koncentracji zatrudnienia w wybranych działach należących do sekcji C PKD w latach 2018-2022

Dział PKD	Nazwa działu	2018	2019	2020	2021	2022
283	Przetwórstwo przemysłowe	11,34	11,19	11,78	12,11	11,75
105	Wytwarzanie wyrobów mleczarskich	9,91	10,12	10,55	10,87	11,13
301	Produkcja statków i łodzi	7,15	6,74	6,18	6,57	6,72

Źródło: *Raport o stanie województwa za 2023 rok*, red. E. Dąbrowska, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2024, s. 137.

Przetwórstwo przemysłowe odgrywa również dużą rolę w tworzeniu PKB regionu. Wartość, jaką wnosi do PKB regionu, jest nieco niższa niż w kraju, jednak sukcesywnie rosnąca i zbliżająca się do poziomu krajowego (tabela 3).

Tabela 3. Udział przetwórstwa przemysłowego w tworzeniu wartości dodanej brutto (WDB) w regionie (w %)

Jednostka terytorialna	Przetwórstwo przemysłowe (sekcja C PKD 2007)					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Polska	23,1	22,3	22,4	22,9	24,0	23,9
Podlaskie	27,9	26,4	25,8	25,8	25,7	26,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

⁸ Tamże, s. 137.

Transport i gospodarka magazynowa należą do działalności usługowej, która jest jednym z trzech głównych działów gospodarki narodowej (obok rolnictwa i przemysłu). W przypadku usług mamy do czynienia z dwoma podstawowymi wynikami ich świadczenia. Z jednej strony może to być wynik materialny, z drugiej niematerialny. Z wynikiem świadczenia usług wiąże się ich klasyfikacja na:

- **usługi materialne** – do których należą np. handel, transport i łączność, hotelarstwo i gastronomia, naprawy i drobne rzemiosło (szklarstwo, krawiectwo, stolarstwo itp.) oraz inne usługi świadczone bezpośrednio na rzecz konsumentów;
- **usługi niematerialne** – wśród których wymienia się takie rodzaje usług jak np. edukacja, ochrona zdrowia, opieka społeczna, działalność kulturalna, sportowa, administracyjna itp.⁹

Transport i gospodarkę magazynową należy zaliczyć do usług materialnych. Tego rodzaju usługi należą również do obszaru tzw. **usług tradycyjnych** (np. handel, transport, administrowanie), które funkcjonują obok **usług hybrydowych**, stanowiących połączenie usług tradycyjnych i nowoczesnych (edukacja, opieka zdrowotna, hotele i restauracje, usługi komunalne i osobiste)¹⁰, oraz tzw. **usług nowoczesnych**, do których można zaliczyć chociażby działalność profesjonalną, naukową i techniczną, pośrednictwo finansowe, informatykę, usługi dla biznesu, komunikację. Są to usługi wyspecjalizowane, wymagające wysokiego poziomu kompetencji pracowniczych¹¹.

Główny Urząd Statystyczny, publikując wskaźniki gospodarcze, **transport i gospodarkę magazynową (sekcja H)** grupuje łącznie z kilkoma innymi sekcjami G, I, J (odpowiednio: handel i naprawa pojazdów samochodowych; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja). Uniemożliwia to zobrazowanie wkładu do WDB wyłącznie w odniesieniu do transportu i gospodarki magazynowej (tabela 4).

Tabela 4. Udział sekcji G, H, I, J w wartości dodanej brutto (WDB) regionu (%)

Jednostka terytorialna	Handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Polska	26,8	27,1	27,1	26,5	25,4	26,8
Podlaskie	27,7	28,7	28,8	28,6	28,0	28,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

⁹ Zintegrowana Platforma Edukacyjna, [on-line:] zpe.gov.pl [dostęp: 15.01.04].

¹⁰ J. Dominiak, *Nowoczesne usługi a poziom rozwoju gospodarczego*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego” 2017, t. 31, nr 1, s. 83.

¹¹ *Tamże*.

Wobec braku realnych danych trudno jest oszacować wkład transportu i gospodarki magazynowej, jaki wnoszą one do PKB regionu. Jednak rolę tego sektora w gospodarce województwa można ocenić z punktu widzenia czynników o charakterze jakościowym. Województwo podlaskie posiada duży potencjał tranzytowy wynikający z położenia na styku dwóch obszarów ekonomicznych – Unii Europejskiej oraz Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej (EAUG). Region przyczynia się do budowania potencjału tranzytowego wewnątrz Unii Europejskiej – w realizacji są ważne szlaki komunikacyjne (drogowe i kolejowe), usprawniające połączenia między zachodnią a północno-wschodnią częścią Unii Europejskiej oraz między krajami bałtyckimi, Finlandią a Bałkanami. Realizacja inwestycji komunikacyjnych – drogowych *Via Carpatia* i *Via Baltica* czy kolejowej *Rail Baltica* – istotnie zwiększy szansę województwa na tworzenie multimodalnych hubów i przekształcenie regionu w centrum dystrybucyjne na kraje bałtyckie i Finlandię, za wschodnią granicę UE oraz do Europy Południowo-Wschodniej¹².

W regionie już w tej chwili obserwuje się obecność wielu przedsiębiorstw logistycznych i handlowych, obsługujących przesyły w relacjach wschodnich – do Rosji i państw Azji Środkowej oraz Wschodniej. Przez region przebiega wiele ważnych tranzytowych dróg szybkiego ruchu, np. S61 (korytarz transportowy *Via Baltica*), S19 (*Via Carpatia*), S8. Znajdują się tu ponadto trzy z czterech kolejowych przejść towarowych z Białorusią (Czeremcha-Wysokolitowsk, Kuźnica-Grodno, Siemianówka-Swisłocz)¹³.

Transport i gospodarka magazynowa pełnią również istotną rolę w tworzeniu powiązań gospodarczych i społecznych wewnątrz regionu. W 2019 r. do województwa podlaskiego nadano 50 095 t ładunków transportem samochodowym: 34 742 t wewnątrz województwa, 13 229 t do innych województw, a 2124 t za granicę. Przyjęto zaś 48 351 t ładunków: 34 742 t do przewozu wewnątrz województwa, 12 154 t z innych województw, a 1455 t z zagranicy. Bilans przewozów ładunków transportem drogowym w 2019 r. dla województwa podlaskiego wyniósł +1743 t, co uplasowało region na szóstym miejscu wśród wszystkich województw Polski¹⁴. Należy przypuszczać, że bilans ładunków przewożonych wewnątrz regionu rośnie wraz z rozwojem np. handlu internetowego. Warto podkreślić, że transport wewnętrzny jest ważnym obszarem zapewniającym ludności dostęp do usług publicznych, takich jak: przewóz osób, świadczenie usług komunalnych i innych. O dynamice wzrostu sektora transportu i gospodarki magazynowej świadczy rosnący poziom zatrudnienia w tym obszarze.

¹² *Raport. Podlaskie na skrzyżowaniu szlaków*, Polski Instytut Transportu Drogowego, Białystok 2021, s. 124.

¹³ *Tamże*, s. 125.

¹⁴ *Tamże*, s. 30.

Tabela 5. Przeciętne zatrudnienie w transporcie i gospodarce magazynowej w województwie podlaskim

Nazwa	Ogółem (liczba etatów w tys.)						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
A. Podlaskie	214,0	220,7	227,2	233,9	233,8	237,8	242,9
B. Sekcja H	9,1	9,6	10,3	10,8	11,5	12,7	15,2
Udział % (B/A*100)	4	4	5	5	5	5	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Przeciętna liczba miejsc pracy w sekcji transportu i gospodarki magazynowej dynamicznie rośnie – zarówno w wartościach bezwzględnych, jak i względnych. Od 2016 r. przeciętne zatrudnienie w sekcji wzrosło aż o 67%.

Biorąc pod uwagę powyższe, zarówno sektor przetwórstwa przemysłowego, jak i sektor transportu i gospodarki magazynowej należy uznać za istotne z punktu widzenia gospodarki województwa. Zwłaszcza wzrost zatrudnienia obserwowany w obu sektorach podkreśla zasadność kształcenia kadr na ich potrzeby, dla zachowania dynamicznego wzrostu obu obszarów oraz ich wkładu w PKB regionu.

Głównym celem analizy była identyfikacja potrzeb zawodowo-kwalifikacyjnych podlaskich pracodawców, które nie mogą być zaspokojone w drodze formalnego kształcenia zawodowego. Jego osiągnięciu służyła realizacja dwóch celów szczegółowych:

- 1) opracowanie wykazu zawodów, na które istnieje zapotrzebowanie w sektorach istotnych z punktu widzenia gospodarki województwa podlaskiego, a które nie są kształcone w systemie szkolnictwa branżowego, w przetwórstwie przemysłowym oraz transporcie i gospodarce magazynowej;
- 2) zidentyfikowanie i opracowanie ścieżek nabycia kwalifikacji pozaszkolnym systemem kształcenia zawodowego, pożądanych przez podlaskich pracodawców, w przedmiotowych zawodach.

Analiza została przeprowadzona na poziomie sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 (PKD)¹⁵, grupujących branże istotne dla gospodarki województwa podlaskiego. Zidentyfikowane w ramach danej sekcji PKD ścieżki kwalifikacyjno-kompetencyjne zostały przyporządkowane do konkretnych branż, a każda ścieżka kwalifikacyjna szczegółowo opisana.

¹⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), Dz.U. 2007, nr 251, poz. 1885. Warto nadmienić, że z dniem 1 stycznia 2025 r. wszedł w życie nowy akt dotyczący PKD – Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2024 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), Dz.U. 2024, poz. 1936.

Rozdział 1.

Metodyka analizy

1.1. Założenia metodyczne analizy

W analizie założono zastosowanie zestawu metod i technik badawczych o charakterze jakościowym. Na etapie conceptualizacji założeń analitycznych wybrano metody: *desk research*, indywidualne wywiady pogłębione oraz wywiady grupowe.

Desk research (DR), tzw. analiza gabinetowa, w ujęciu generalnym polega na gromadzeniu i analizie informacji ze źródeł wtórnych: literaturowych, dokumentów i innych, w tym internetowych. Jest to skuteczna metoda pozyskiwania nie tylko wstępnej, ale również pogłębionej wiedzy teoretycznej w określonym temacie. *Desk research* zazwyczaj służy za punkt wyjścia do dalszych analiz, ale również często jest niezbędny do wyjaśnienia określonych zjawisk.

W przedmiotowej analizie, w pierwszej fazie jej wdrażania, metodę *desk research* wykorzystano do:

- 1) analizy systemu nabywania kwalifikacji w prawie polskim w celu identyfikacji ścieżek nabywania kwalifikacji:
  - w drodze kształcenia formalnego (system szkolnictwa branżowego, ogólna charakterystyka);
  - w drodze kształcenia pozaformalnego (system nabywania kwalifikacji i kompetencji w drodze pozaformalnej);
- 2) analizy dokumentów, raportów, przestrzeni internetowej w celu zidentyfikowania i stworzenia wykazów przykładowych zawodów, w ramach których nabywane są kwalifikacje i kompetencje w systemie pozaszkolnym; jej wyniki posłużyły w następnym kroku do opracowania narzędzi do badań ilościowych założonych w analizie.

Na kolejnym etapie prac analitycznych na potrzeby identyfikacji zapotrzebowania generowanego w województwie podlaskim na kwalifikacje i kompetencje nabywane w systemie pozaszkolnym wykorzystano indywidualne wywiady pogłębione (IDI). Wywiady indywidualne, czyli pogłębione rozmowy prowadzone przez badacza, należą do popularnych metod zbierania danych w badaniach

jakościowych. Polegają na przeprowadzaniu rozmów z respondentami, podczas których badacz zadaje pytania dotyczące przedmiotu badania. Metoda IDI jest ukierunkowana na głębsze zrozumienie perspektywy respondentów, na eksploatację ich poglądów, doświadczeń i odczuć. Wywiady indywidualne są szczególnie przydatne w badaniach, gdzie istnieje potrzeba zrozumienia osobistych doświadczeń i motywacji respondentów, ale mogą być również istotnym źródłem informacji o charakterze podstawowym, jeśli respondent dysponuje szerokim zakresem wiedzy, wynikającym z określonego doświadczenia.

Popularną odmianą wywiadów pogłębionych stają się ostatnio tzw. **diady** (wywiad jakościowy prowadzony przez moderatora z dwoma osobami jednocześnie) oraz **triady** (wywiad jakościowy prowadzony przez moderatora z trzema osobami jednocześnie). Diady i triady są liczone jako jeden wywiad indywidualny, a pozwalają na wzajemne uzupełnianie się wiedzą respondentów w trakcie rozmowy, zwłaszcza w sytuacji, gdy dysponują oni wiedzą fragmentaryczną w obszarze danego zagadnienia.

Na etapie konceptualizacji zastosowanie metody IDI (ewentualnie diad i triad, w przypadku wyraźnego życzenia respondenta) założono w stosunku do przedstawicieli tzw. operatorów bonów szkoleniowych realizujących projekty dofinansowania szkoleń w perspektywie finansowej 2014-2020, w ramach projektu pt. „Kompleksowy system rozwijania kompetencji i umiejętności osób dorosłych zgodnie z potrzebami regionalnej gospodarki”, realizowanego w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, Oś Priorytetowa III. Kompetencje i kwalifikacje, Działanie 3.2. Kształtowanie i rozwój kompetencji kadr regionu, Poddziałanie 3.2.1. Rozwój kompetencji językowych i TIK oraz wsparcie wybranych form kształcenia ustawicznego zgodnie z potrzebami regionalnej gospodarki, Poddziałanie 3.2.2. Pozaszkolne formy kształcenia dorosłych (tzw. bony na szkolenia).

Decyzja w tym zakresie została podyktowana z jednej strony faktem oczekiwań w kierunku uwzględnienia w analizie wymiaru podregionów, a z drugiej spodziewanym zakresem wiedzy operatorów na temat potrzeb kwalifikacyjno-kompetencyjnych realizowanych podczas wdrażania bonów na szkolenie. Projekt prowadzony był przez trzech operatorów, z których każdy odpowiadał za jego wdrażanie w jednym z podregionów: białostockim, łomżyńskim, suwalskim. Zadaniem każdego operatora było kolportowanie środków finansowych zgodnie z zapotrzebowaniem rynku pracy w podregionie na szkolenia nadające kwalifikacje i prowadzące do zdobycia kompetencji, których kształcenie odbywa się w systemie pozaszkolnym. Tym samym zakładano, że operatorzy posiadają wiedzę na temat konkretnych zawodów będących przedmiotem analizy i orientacyjną wiedzę na temat rozmiarów zapotrzebowania na takie zawody.

Summary

Needs of the Podlaskie Labor Market in the Context of Conditions Resulting from the Validation and Certification of Qualifications Acquired as Part of Extracurricular Education (Industrial Processing, Transport and Warehouse Management)

The main objective of the analysis was to identify the vocational and qualification needs of Podlaskie employers that cannot be met through formal vocational education. The research focused on the vocational and qualification needs of the manufacturing, transport, and warehousing sectors, which are essential to the economy of Podlaskie Voivodeship.

The authors assumed that there is a qualification and competence mismatch in the regional labor market, which negatively impacts the development of the analyzed sectors. Non-formal education, due to its greater flexibility, can support faster adaptation of qualifications and competencies to economic needs than formal education.

The analysis used qualitative methods, including desk research, in-depth individual interviews with training voucher operators in the region, focus group interviews with entrepreneurs and representatives of employers' organizations, and telephone in-depth interviews with representatives of validating and certifying institutions.

The results of the analyses made it possible to identify the 10 most sought-after qualifications/competencies for the manufacturing sector (including: powered industrial truck operator, crane operator, electrical qualifications, operation and programming of CNC machine tools, welding qualifications) and the 10 most sought-after qualifications/competencies for the transport and warehousing sector (including: category C/C1 and C+E/C1+E driving licenses, category D/D1 driving licenses, initial and accelerated qualification, qualifications for transport of dangerous goods).

Fourteen pathways for acquiring qualifications in the non-formal education system were identified, providing a comprehensive description of possible pathways for improving qualifications outside the formal (school) system. The basic differences in understanding the concept of "qualification" in Polish law (narrower approach) and according to the European Commission (broader approach, also including competencies subject to validation and certification processes) were indicated.

The publication is the first such comprehensive study of the non-formal education system in Poland and its translation into opportunities to provide necessary personnel in key sectors of the Podlaskie Voivodeship economy, using non-school forms of education. The practical value of the study is enhanced by recommendations formulated for institutions managing funds for financing continuing education (lifelong learning).

Keywords: non-formal education, qualifications, competencies, validation, certification, Integrated Qualifications System, manufacturing, transport and warehousing

Streszczenie

Potrzeby podlaskiego rynku pracy w kontekście uwarunkowań wynikających z walidacji i certyfikacji kwalifikacji nabywanych w ramach edukacji pozaszkolnej (przetwórstwo przemysłowe, transport i gospodarka magazynowa)

Głównym celem analizy była identyfikacja potrzeb zawodowo-kwalifikacyjnych podlaskich pracodawców, które nie mogą być zaspokojone w drodze formalnego kształcenia zawodowego. Przedmiot badania został skoncentrowany na potrzebach zawodowo-kwalifikacyjnych sektorów przetwórstwa przemysłowego oraz transportu i gospodarki magazynowej, istotnych z punktu widzenia gospodarki województwa podlaskiego.

Autorzy przyjęli założenie, że na rynku pracy w regionie, występuje niedostosowanie kwalifikacyjno-kompetencyjne, które negatywnie wpływa na rozwój analizowanych sektorów. Edukacja pozaformalna, dzięki większej elastyczności, może wesprzeć szybsze dostosowanie kwalifikacji i kompetencji do potrzeb gospodarki niż edukacja formalna.

W analizie zastosowano metody jakościowe, obejmujące analizę *desk research*, indywidualne wywiady pogłębione z operatorami bonów szkoleniowych w regionie; zogniskowane wywiady grupowe z przedsiębiorcami i przedstawicielami organizacji pracodawców; telefoniczne wywiady pogłębione z przedstawicielami instytucji walidujących i certyfikujących.

Wyniki przeprowadzonych analiz pozwoliły na zidentyfikowanie 10 najbardziej pożądanых kwalifikacji/kompetencji dla sektora przetwórstwa przemysłowego (m.in.: operator wózka jezdniowego podnośnikowego, operator suwnic, uprawnienia elektryczne, obsługa i programowanie obrabiarek CNC, uprawnienia spawalnicze) oraz 10 najbardziej pożądanых kwalifikacji/kompetencji dla sektora transportu i gospodarki magazynowej (m.in.: prawo jazdy kategorii C/C1 i C+E/C1+E, prawo jazdy kategorii D/D1, kwalifikacja wstępna i przyspieszona, przewóz towarów niebezpiecznych).

Zidentyfikowano 14 ścieżek nabywania kwalifikacji w systemie edukacji pozaformalnej, co pozwoliło na kompleksowy opis możliwych ścieżek podnoszenia kwalifikacji poza systemem formalnym (szkolnym). Wskazano podstawowe różnice w rozumieniu pojęcia „kwalifikacja” w prawie polskim (ujęcie węższe) i według Komisji Europejskiej (ujęcie szersze, obejmujące również kompetencje poddane procesom walidacji i certyfikacji).

Publikacja stanowi pierwsze tak kompleksowe opracowanie dotyczące systemu edukacji pozaformalnej w Polsce i jego przełożenia na możliwości dostarczania kadr potrzebnych w sektorach kluczowych dla gospodarki województwa podlaskiego, z wykorzystaniem ścieżek kształcenia w formach pozaszkolnych. Wartość praktyczną opracowania

podnoszą rekomendacje sformułowane dla instytucji zarządzających środkami na finansowanie kształcenia ustawicznego (*lifelong learning*).

Słowa kluczowe: kształcenie pozaformalne, kwalifikacje, kompetencje, walidacja, certyfikacja, Zintegrowany System Kwalifikacji, przetwórstwo przemysłowe, transport i gospodarka magazynowa

WYDAWNICTWO
KSIĘGARNIA
AKADEMICKA

<https://akademicka.pl>

